

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Рев2 3759/2023
13.06.2024. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Зорана Хацића, председника већа, Мирјане Андријашевић и Весне Мاستиловић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Јово Поповић, адвокат из ..., против туженог Предузећа за унутрашњу и спољну трговину и услуге „Марло Фарма“ ДОО Београд, чији је пуномоћник Марко Станковић, адвокат из ..., ради поништаја решења о отказу уговора о раду и накнаде штете, исплате увећане зараде и уплате доприноса, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3420/22 од 07.04.2023. године, у седници већа одржаној дана 13.06.2024. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3420/22 од 07.04.2023. године.

Образложење

Пресудом Основног суда у Чачку П1 403/21 од 16.05.2022. године, поништено је решење о отказу уговора о раду туженог донето дана 09.07.2018. године, као незаконито (став први изреке). Обавезан је тужени да тужиоцу на име накнаде штете због незаконитог отказа уговора о раду исплати накнаду у висни месечне зараде за период од 10.07.2018. године до 11.04.2019. године укупан износ од 897.892,42 динара са законском затезном каматом на појединачне месечне новачне износе од доспелости до исплате (став други изреке). Обавезан је тужени да тужиоцу на име накнаде за прековремене радне сате за период од 19.01.2017. године до 28.02.2018. године и то за 522 радна часа исплати износ од 374.354,32 динара са законском затезном каматом на појединачно утврђене месечне новчане износе од доспелости до коначне исплате (став трећи изреке). Обавезан је тужени да на име тужиоца уплати припадајуће доприносе за обавезно социјално и пензијско и инвалидско осигурање за период почев од престанка радног односа од 09.07.2018. године до 11.04.2019. године на основицу из става другог и трећег изреке пресуде (став четврти изреке). Обавезан је тужени да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 543.588,00 динара (став пети изреке).

Пресудом Апелационог суда у Крагујевцу Гж1 3420/22 од 07.04.2023. године, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена пресуда Основног суда у Чачку П1 403/21 од 16.05.2022. године.

Против правоснажне пресуде донете у другом степену, тужени је изјавио благовремену ревизију, због битних повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 1. Закона о парничном поступку које су учињене у поступку пред другостепеним судом и погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је испитао побијану одлуку применом члана 408. Закона парничном поступку - ЗПП („Службени гласник Републике Србије“ број 72/11 ... 10/23 – други закон) и утврдио да ревизија туженог није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона парничном поступку на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је био запослен код туженог по основу уговора о раду на неодређено време на месту регионалног стручног сарадника, који посао је обављао све до 09.07.2018. године, када му је отказан уговор о раду закључно са 10.07.2018. године са којим датумом је тужилац престао да остварује права и обавезе по основу наведеног уговора о раду. Тужиоцу је скоро три месеца пре отказа уговора о раду уручено упозорење од 15.04.2018. године о постојању разлога за отказ уговора о раду због непоштовања радне дисциплине и повреда радне обавезе на које се тужилац изјасио 15.04.2018. године. Тужени је тужиоцу, након тога, понудио споразумни престанак радног односа, што тужилац није прихватио, па је тужиоцу, након тога, доставио решење о коришћењу годишњег одмора за 2017. и 2018. годину. Одлуком туженог од 02.07.2018. године број запослених на пословима „регионални представник продаје“ смањен је са три на два извршиоца. Наведеном одлуком су утврђени критеријуми за оцењивање и одлучивање ко ће од три извршиоца бити технолошки вишак, а то су укупан радни стаж код туженог, радни учинак, радна дисциплина, поштовање радних обавеза, посвећеност послу, однос са другим колегама, степен стручне спреме и лојалност послодавцу. Према наведеним критеријумима тужилац је најлошије оцењен. Тужени није на пословима регионални представник продаје запослио ново лице, већ су наведене послове преузела остала два запослена на овим пословима обављајући посао на територији на којој је тужилац радио телефонским путем. Тужени није тужиоцу понудио друго радно место, односно обављање других послова, нити преквалификацију и доквалификацију. Тужиоцу је решењем од 09.07.2018. године отказан уговор о раду услед проглашења технолошким вишком и исплаћена му је отпремнина. Образложење побијаног решења не садржи разлоге зашто је баш тужилац од три извршиоца проглашен за технолошки вишак, односно не садржи разлоге на основу којих се може испитати да ли су набројани критеријуми правилно примењени, као ни временски период и начин на који су примењени критеријуми за оцењивање запослених на пословима регионални представник продаје утврђени одлуком туженог од 02.07.2018. године, за коју тужени није доставио доказе да је објављена. Тужени је одмах по истеку три месеца од доношења оспореног решења о отказу уговора о раду тужиоцу, дана 01.11.2018. године, засновао радни однос са новим лицем на пословима регионални стручни сарадник без навођења регије, с тим што се регија Западна Србија одређује у уговору закљученом на неодређено време на новопримљено лице. Према путним налозима које је тужени одобрио тужилац је у периоду од 18.01.2017. године до 27.02.2018. године

остварио прековремене сате рада и то 522, за које укупно увећана зарада износи 374.354,32 динара, односно по месецима као у ставу трећем изреке првостепене пресуде. Изгубљена зарада тужиоца за период од престанка радног односа до дана када је тужилац започео самосталну делатност износи 897.892,42 динара, а према појединачним месечним износима као у ставу два изреке побијане пресуде. Наведени износи утврђени су на основу вештачења од стране вештака финансијске струке на које странке нису имале примедби.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су правилном применом одредби материјалног права поништили решење туженог којим је тужиоцу незаконито престао радни однос и обавезали га да му накнади штету због изгубљене зараде, да му исплати накнаду за прековремене сате, као и да на име тужиоца уплати доприносе за обавезно социјално осигурање на износе накнаде штете због изгубљене зараде, као и на износе неисплаћених прековремених сати.

Наводима ревизије туженог неосновано се оспорава примена материјалног права.

Одредбом члана 179. став 5. тачка 1. Закона о раду („Службени гласник Републике Србије“ број 24/05 ... 95/18) прописано је да запосленом може да престане радни однос ако за то постоји оправдани разлог који се односи на потребе послодавца и то ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла или дође до смањења обима посла.

Правне последице незаконитог престанка радног односа прописане су одредбом члана 191. Закона о раду, тако што ако суд у току поступка утврди да је запосленом престао радни однос без правног основа, на захтев запосленог одлучиће да се запослени врати на рад ако му се исплати накнада штете и уплате припадајући доприноси за обавезно социјално осигурање за период у ком запослени није радио (став 1.). Ако суд у току поступка утврди да је запосленом престао радни однос без правног основа, а запослени не захтева да се врати на рад, суд ће, на захтев запосленог, обавезати послодавца да запосленом исплати накнаду штете у износу од највише 18 зарада запосленог (у зависности од времена проведеног у радном односу код послодавца, година живота запосленог и броја издржаваних чланова породице) (став 5.).

У конкретном случају побијаним решењем тужиоцу је отказан уговор о раду због престанка потребе за његовим радом тако технолошком вишку са образложењем да је послодавац извршио организационе промене у начину организовања рада регионалних представника продаје, односно регионалних стручних сарадника и њихове територијалне распоређености, а у циљу боље искоришћености ресурса послодавца и одлучено је да ће територију Републике Србије убудуће покривати два регионална представника продаје (регионална стручна сарадника) и то један за територију АП Војводине и један за преостали део територије Републике Србије, јер ће се остварити боља искоришћеност постојећих ресурса и боља организација продаје.

Закон о раду не садржи критеријуме којих је послодавац дужан да се придржава при одређивању на које ће се запослене односити престанак потребе за радом, већ прописује поступак који се у том случају примењује и одређује права која је

послодавац дужан да обезбеди запосленима за чијим радом је престала потреба. Сагласно наведеном закон разликује ситуације, једну када због насталих промена дође до укидања одређених радних места и престанка потребе за обављањем одређеног посла и другу када дође до смањења обима посла и тиме до смањеног броја извршилаца на одређеним пословима. У случају да дође до смањеног броја извршилаца на одређеном послу, потребно је да се изврши избор запослених који су вишак и за чијим радом престаје потреба. Институт „забране злоупотребе права“ штити запосленог, као општеважећи принцип у уговорном праву који се супсидијарно примењује и у области рада (члан 13. Закона о облигационим односима). Злоупотреба права постоји када послодавац у поступку давања отказа поштује форму, а не и суштину (разлоге) института такозваног вишка запослених, односно ако вређа његов циљ и сврху. Када се одређени послови обављају од стране више извршилаца и када због технолошких промена дође до смањења броја извршилаца на одређеном послу, онда је за постојање оправданости овог законског разлога за отказ уговора о раду запосленом, нужно постојање стварних и објективних околности, пошто послодавац нема дискреционо право да без одређеног критеријума сам одлучи који запослени представљају вишак, већ напротив, одређивање лица која представљају вишак од више извршилаца на том радном месту, без примене критеријума, такву одлуку чини незаконитом. Тужени је дакле, приликом доношења одлуке о отказу уговора о раду тужиоцу због смањења обима посла услед технолошких, економских или организационих промена био у обавези да у образложењу решења наведе, најпре, због чега је смањен број извршилаца на радном месту тужиоца, што је овде случај, а потом и конкретне разлоге због којих тужилац проглашен вишком, односно који су критеријуми били примењивани при одлучивању ко ће од више запослених на радном месту регионални стручни сарадник бити проглашен технолошким вишком, а тужени није тако поступио. Суд не цени оправданост и целисходност организационих, технолошких и економских мера послодавца нити његову одлуку о потребном броју радника на неком радном месту, међутим, побијано решење о отказу уговора о раду тужиоцу из овог разлога, да би било законито, је морало да садржи јасно образложење разлога због којих је управо њему отказан уговор о раду. Тужилац је, у том смислу, када се ради о смањењу броја запослених, морао да буде изложен конкуренцији са осталим запосленима на истим пословима, што подразумева образложену оцену резултата рада за сваког запосленог са описом сваког од елемената критеријума по предвиђеној процедури. Тек у ситуацији када би применом критеријума тужилац могао да буде оглашен вишком запослених, а тужени не би био у могућности да распореди на друге одговарајуће послове према његовој стручној спреми, радној способности, тужени је имао могућност да донесе решење о отказу уговора о раду. Другачије поступање, односно отказ уговора о раду без навођења критеријума који су примењени и на основу којих је утврђено ко од више запослених представља вишак и без навођења разлога о немогућности послодавца да тужиоца распореди на друге послове који одговарају његовој стручној спреми, решење о отказу уговора о раду чини незаконитим, како су правилно закључили нижестепени судови, насупрот разлозима ревизије.

Пошто је тужиоцу незаконито престао радни однос, тужени је правилном применом одредбе члана 191. став 1. и 2. Закона о раду обавезан да му надокнади штету због изгубљене зараде за период од 10.07.2018. године до 11.04.2019. године у износу који је наведен у ставу другом изреке првостепене пресуде, као и да у његову

корист уплати припадајуће доприносе обавезног социјалног осигурања надлежним фондовима.

Неосновано ревидент наводи да није дужан уплатити накнаду штете из члана 191. став 1. и 2. Закона о раду, јер тужилац не тражи враћање на рад, па је евентуално било места примени одредбе члана 191. став 7. Закона о раду. Неосновано ревидент сматра да у том случају тужиоцу не припада накнада штете из члана 191. став 1. и 2. Закона о раду. Насупрот наводима ревидента, наведеном накнадом штете супституише се реинтеграција и она је независна од накнаде штете због изгубљене зараде. Право на накнаду штете по основу изгубљене зараде представља последицу незаконитог отказа уговора о раду. Нема места примени одредбе члана 191. став 7. Закона о раду, јер и по становишту Врховног суда, у поступку није утврђено да је постојао основ за престанак радног односа.

Неосновани су наводи ревидента да је другостепени суд погрешно применио одредбу члана 108. став 1. тачка 3. Закона о раду када је тужиоцу досудио накнаду у виду увећане зараду за прековремени рад, јер тужени није одлучио да тужилац ради прековремено. Имајући у виду утврђено чињенично стање, да је тужилац радио прековремено, да о томе постоје путни налози којима тужени није приговарао, те да је тужилац на дневном нивоу туженом слао извештаје, да је уговором о раду предвиђена могућност прековременог рада, да се посао обављао ван канцеларија туженог, на терену, правилно су нижестепени судови закључили да рад тужиоца због повећаног обима посла (50 купаца уместо затечених 9 купаца) има карактер прековременог рада, па му за утврђене сате прековременог рада припада увећана зарада у смислу одредбе члана 108. став 1. тачка 3. Закона о раду, као и припадајући доприноси за обавезно социјално осигурање.

Из изложених разлога Врховни суд је на основу одредбе члана 414. став 1. Закона о парничном поступку одлучио као у изреци.

**Председник већа-судија
Зоран Хацић, с.р.**

**За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић**